

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu**

Poznań, dnia 3 czerwca 2011 r.

**Pan
dr inż. Tadeusz Pawłowski
Dyrektor Przemysłowego
Instytutu Maszyn Rolniczych w Poznaniu**

LPO-4101-03-06/2010
P/11/159

(tekst jednolity, uwzględniający zmianę wprowadzoną uchwałą komisji odwoławczej NIK z dnia 1 lipca 2011 r., zatwierdzoną postanowieniem Prezesa NIK z dnia 18 lipca 2011 r.)

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli – Delegatura w Poznaniu przeprowadziła w Przemysłowym Instytucie Maszyn Rolniczych, zwanym dalej „Instytutem”, kontrolę w zakresie gospodarowania majątkiem w latach 2009-2010.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym w dniu 26 maja 2011 r., Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Panu Dyrektorowi niniejsze

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, gospodarowanie przez Instytut majątkiem w kontrolowanym okresie.

1. W statucie Instytutu, obowiązującym w okresie objętym kontrolą, określono m.in., że poza podstawową działalnością badawczo-rozwojową², prowadzi on działalność gospodarczą na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej³, głównie związaną z: [1] wytwarzaniem części, zespołów oraz kompletnych maszyn i urządzeń; [2] naprawą i konserwacją maszyn i urządzeń; [3] instalowaniem maszyn przemysłowych, sprzętu i wyposażenia; [4] badaniami, testowaniem i analizami technicznymi maszyn i urządzeń; [5] doradztwem technicznym i ekspertyzami. Wskazano w nim, że ww. działalność gospodarcza jest wydzielona pod względem finansowym i rachunkowym z działalności podstawowej Instytutu.

W okresie objętym kontrolą Instytut nie zaliczał żadnych przychodów do działalności innej niż statutowa. W ocenie NIK, cechy działalności, o której jest mowa w art. 2 ust. 4 ustawy o instytutach badawczych⁴ noszą natomiast niektóre ze świadczonych przez kontrolowaną

¹ Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701, ze zm.

² Określona w § 4 ust. 1, 2 i 3 statutu Instytutu z dnia 3 kwietnia 2008 r.

³ Dz. U. z 2010 r. Nr 220, poz. 1447, ze zm.

⁴ Dz. U. z 2010 r. Nr 96, poz. 618.

jednostkę usług na rzecz podmiotów zewnętrznych (badanie prowadzone w oparciu o istniejącą już instrukcję badawczą, czy też analiza składu chemicznego materiału). Działalność ta nie została jednak wyodrębniona pod względem finansowym i rachunkowym, do czego obliguje przywołany wyżej przepis.

W latach 2009-2010, Instytut prowadził również niewyodrębnioną w statucie działalność polegającą na wydzierżawianiu nieruchomości gruntowych i wynajmowaniu wolnych pomieszczeń w należących do niego budynkach. Przychody z tej działalności wyniosły 804,1 tys. zł w 2009 r. i 702,5 tys. zł w 2010 r., co stanowiło odpowiednio 7,4% i 5,7% przychodów ogółem Instytutu. Działalność ta nie została wydzielona pod względem rachunkowym i finansowym z działalności podstawowej (nie ustalano odrębnego wyniku finansowego na tej działalności), co w ocenie NIK również nie jest zgodne z dyspozycją przywołanego wyżej przepisu.

W badanym okresie, Instytut nie odprowadzał podatku dochodowego od dochodów uzyskiwanych z wynajmu i dzierżawy powołując się w rozliczeniach z urzędem skarbowym na art. 17 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych⁵, według którego wolne od podatku są dochody, które przeznaczone zostały na jego cele statutowe.

W latach 2009-2010, Instytut terminowo uiszczal opłaty z tytułu wieczystego użytkowania gruntów. NIK zwraca przy tym uwagę, że wysokość obowiązującej w kontrolowanym okresie opłaty została ustalona w 2006 r. w oparciu o dane o wynajmowanych powierzchniach (3.170,65 m²) przekazane przez Instytut w 2002 r. Jednostka ta nie przekazywała od tego czasu do Urzędu Miasta Poznania, aktualnych danych o wynajmowanych powierzchniach, stanowiących podstawę naliczenia opłaty. Zmiana wielkości powierzchni wynajmowanych przez Instytut (przeznaczonych na cele zarobkowe) podmiotom gospodarczym (3.274,05m² w 2009 r. i 5.981,94 m² w 2010 r.) stanowi przesłankę do zmiany wysokości opłaty z tytułu użytkowania wieczystego, wynikającą z art. 73 ust. 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami⁶.

W deklaracjach na podatek od nieruchomości za lata 2009 i 2010 (przekazanych do Urzędu Miasta Poznania odpowiednio 60 i 4 dni po upływie terminów określonych w art. 6 ust. 9 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych⁷), Instytut wykazał, jako zwolnione z opodatkowania kwoty należnego podatku od wszystkich posiadanych nieruchomości, w tym powierzchni wynajętych i wydzierżawionych na rzecz podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Podstawą takiego działania było rozstrzygnięcie Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Poznaniu z 1999 r. i następujące po nim decyzje Prezydenta Miasta Poznania z 3 stycznia 2000 r., stwierdzające nadpłatę podatku od nieruchomości za lata 1994-1999. NIK zwraca uwagę na to, że z dyspozycji art. 2 ustawy o podatkach i opłatach lokalnych wynika, iż każda część nieruchomości zajęta faktycznie na prowadzenie działalności gospodarczej podlega

⁵ Dz. U. z 2000 r. Nr 54, poz. 654, ze zm., zwanej dalej „ustawą o podatku dochodowym od osób prawnych”.

⁶ Dz. U. z 2010 r. Nr 102, poz. 651, ze zm.

⁷ Dz. U. z 2010 r. Nr 95, poz. 613, ze zm., zwanej dalej „ustawą o podatkach i opłatach lokalnych”.

opodatkowaniu podatkiem od nieruchomości – według wyższych stawek dot. nieruchomości związanych z działalnością gospodarczą, bez względu na to czy działalność tę prowadzi właściciel nieruchomości, czy też inny podmiot (posiadacz zależny – najemca, dzierżawca)⁸, co wskazuje na to, że w obecnym stanie prawnym przyjęte rozwiązanie jest nieprawidłowe.

Instytut, wbrew postanowieniom art. 9 ust. 1 i 6 ustawy o podatkach i opłatach lokalnych, nie składał w wymaganych terminach deklaracji na podatek od środków transportowych za lata 2005-2010 oraz nie odprowadzał z tego tytułu należnego podatku. Obowiązków tych dopełniono dopiero w dniach 31 maja i 2 czerwca 2010 r., na skutek wezwania Urzędu Miasta Poznania do złożenia wymaganych deklaracji.

Stosownie do wymogów art. 54 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. Przepisy wprowadzające ustawy reformujące system nauki⁹, statut i regulamin organizacyjny Instytutu dostosowano do postanowień ustawy o instytutach badawczych, w terminie 6 miesięcy od jej wejścia w życie.

2. NIK pozytywnie ocenia sytuację ekonomiczno-finansową Instytutu, który w latach 2009-2010 osiągnął dodatni wynik finansowy (zysk netto) w wysokości odpowiednio 864,1 tys. zł i 1.472,7 tys. zł. W szczególności, NIK pozytywnie ocenia sposób, w jaki wraz ze wzrostem przychodów Instytutu o 28,8 % (z 10.823,4 tys. zł w 2009 r. do 13.937,7 tys. zł w 2010 r.) zmieniała się ich struktura: wzrósł udział środków uzyskiwanych ze sprzedaży projektów badawczych z łącznej kwoty 1.866 tys. zł w 2009 r. do 3.251,9 tys. zł w 2010 r. oraz udział przychodów ze sprzedaży projektów międzynarodowych ze 178,7 tys. zł do 1.549 tys. zł.

Instytut terminowo regulował swoje zobowiązania, które w badanym okresie zmniejszyły się o 3,1 % (z kwoty 1.760,8 tys. zł na koniec 2009 r. do 1.757,7 tys. zł na koniec 2010 r.). Na koniec poszczególnych lat objętych kontrolą nie wystąpiły zobowiązania wymagalne.

W 2010 r. zapłacono odsetki w wysokości 12,4 tys. zł od zobowiązań podatkowych z tytułu korekty miesięcznych deklaracji na podatek od towarów i usług dotyczących lat 2007-2010 (spowodowane błędnym wyliczeniem podatku naliczonego w 2006 r.). Ponadto, Instytut poniósł koszty w postaci odsetek za nieterminowe odprowadzenie należnego podatku od środków transportowych w kwocie 4,7 tys. zł. Powyższe spowodowane było zaniedbaniami służb finansowo-księgowych, co należy ocenić negatywnie.

Przeterminowane należności (zaległości) Instytutu wyniosły 52,0 tys. zł na koniec 2009 r. i 197,1 tys. zł na koniec 2010 r., co stanowiło odpowiednio 5,5% i 11,2 % wszystkich należności. Na podstawie badania windykacji wszystkich przeterminowanych należności na koniec 2010 r. o łącznej wartości 197,1 tys. zł ustalono, że Instytut podejmował właściwe działania w stosunku do swoich dłużników (wysyłano wezwania do zapłaty oraz występowano na drogę postępowania sądowego, a także kierowano wnioski egzekucyjne do właściwych organów egzekucyjnych).

⁸ Por. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 9 lipca 2010 r. (III SA/PO 345/10 opubl. m.in. w systemie informacji prawnej LEX pod nr 674920 w analogicznej sprawie dot. uczelni wyższej).

⁹ Dz. U. z 2010 r. Nr 96, poz. 620, ze zm.

3. Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia przestrzeganie w Instytucie procedur rozporządzania mieniem, w szczególności składnikami majątku trwałego.

Inwentaryzacja tego majątku przeprowadzana była z zachowaniem terminów i częstotliwości określonych w art. 26 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości¹⁰. Nie stwierdzono również nieprawidłowości w zakresie amortyzacji i umarzania środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych. Odpisów amortyzacyjnych dokonywano metodą liniową, z zastosowaniem stawek określonych w załączniku nr 1 do ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych.

W latach 2009-2010, na podstawie 14 zawartych umów, Instytut wynajmował niewykorzystywane w działalności podstawowej lokale o łącznej powierzchni użytkowej 5.981,94 m² oraz grunty (place) o powierzchni 1.225 m². Ponadto, Instytut na mocy dwóch umów, wdzierżawiał grunty o łącznej powierzchni 761 m².

Wynajęcie mienia o wartości rynkowej przekraczającej 50 tys. euro (trzech lokali użytkowych i placów) odbywało się każdorazowo po uzyskaniu zgody Ministra Skarbu Państwa, wymaganej zgodnie z art. 13a ust. 1 ustawy o jednostkach badawczo-rozwojowych. NIK zwraca przy tym uwagę, że w okresie oczekiwania na uzyskanie ww. zgody na wynajem dwóch nieruchomości, Instytut zawarł dwie czasowe umowy najmu (na okres czterech i pięciu miesięcy) bez posiadania formalnej zgody Ministra Skarbu Państwa, co w świetle przywołanego wyżej przepisu nie było prawidłowe, a wręcz wywołuje skutek określony w art. 13a ust. 5 tejże ustawy.

Mienie Instytutu znacznej wartości (trzy umowy) oddawano do używania innym podmiotom w drodze publicznego przetargu, zgodnie z art. 13a ust. 2 ww. ustawy. Przetargi te prowadzono na zasadach określonych w rozporządzeniu w sprawie zasad organizowania przetargu, które do końca września 2010 r. miało zastosowanie do udostępniania mienia Instytutu. Czternaście umów najmu lokali i dzierżawy nieruchomości zawarto w trybie bezprzetargowym, korzystając z dyspozycji § 28 pkt 1 i 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 października 1993 r. w sprawie zasad organizowania przetargu na sprzedaż środków trwałych przez przedsiębiorstwa państwowe oraz warunków odstąpienia od przetargu¹¹. Funkcjonująca w Instytucie Komisja ds. wynajmów każdorazowo oceniała złożone oferty i po dokonaniu rozeznania w zakresie rynkowych stawek czynszu i stanu technicznego wynajmowanych lokali rekomendowała zawarcie umów. Korzystając z zapisów zawartych umów Instytut dokonywał waloryzacji stawek czynszu o współczynnik inflacji. Stosowane przez Instytut stawki czynszu były wyższe od stawek stosowanych w umowach zawieranych na wynajem lokali użytkowych (położonych w kwartale ulic otaczających Instytut) przez Zarząd Komunalnych Zasobów Lokalowych w Poznaniu.

Instytut posiadał pełną i kompletną dokumentację określającą stan prawny i techniczny nieruchomości.

Zgodnie z art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane¹² dla wszystkich budynków i budowli zostały założone, a następnie prowadzone były na bieżąco,

¹⁰ Dz. U. z 2009 r. Nr 152, poz. 1223, ze zm.

¹¹ Dz. U. z 1993 r. Nr 97, poz. 443, ze zm., zwanego dalej „rozporządzeniem w sprawie organizowania przetargu”.

¹² Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623.

książki obiektu budowlanego. Wszystkie obiekty poddane zostały także kontrolom wymaganym dyspozycją art. 62 ust. 1 pkt 1, 2 i 3 ww. ustawy, za wyjątkiem budynku biurowo-handlowego „C”, w którym w 2009 r. nie przeprowadzono kontroli instalacji gazowej. Kontrole takie przeprowadzono 27 listopada 2008 r., a następnie 15 stycznia 2010 r. Kierownik Działu Administracyjnego odpowiedzialny za przeprowadzenie tej kontroli wyjaśnił, że opóźnienie wykonania pomiarów prób szczelności instalacji gazowej spowodowane było długim okresem realizacji tej usługi przez firmę wykonującą pomiary. W miejsce tej kontroli w listopadzie 2009 r. przeprowadzono przegląd sezonowy kotłowni gazowej, w tym zainstalowanych w niej urządzeń gazowych.

4. W ocenie NIK udostępnianie majątku Instytutu innym podmiotom nie miało negatywnego wpływu na jego działalność badawczo-rozwojową, a stan posiadanej aparatury badawczej nie ograniczał tej działalności. Badanie wykorzystania budynków Instytutu wykazało, że w okresie objętym kontrolą jednostka ta wynajmowała innym podmiotom 37,1% posiadanych powierzchni użytkowych i wdzierzała 4,1% gruntów.

W latach objętych kontrolą Instytut zwiększył o wartość netto (tj. po uwzględnieniu umorzenia) wartość posiadanej aparatury naukowo-badawczej z kwoty 1.889,5 tys. zł według stanu na dzień 31 grudnia 2009 r. do 3.435,5 tys. zł według stanu na dzień 31 grudnia 2010 r.

W następstwie tego, wyposażenie w aparaturę naukowo-badawczą zabezpieczało – wg oceny Dyrektora Instytutu – ok. 40-50% potrzeb. Wartość netto tej aparatury stanowiła 11,4% ogólnej wartości netto majątku Instytutu.

Dokonując zakupów aparatury o wartości powyżej 14.000 euro Instytut udzielał zamówień publicznych w trybie przetargu nieograniczonego. Na podstawie badania postępowań o udzielenie 6 zamówień na dostawę tej aparatury (o łącznej wartości netto 2.640,7 tys. zł) ustalono, że zakupów dokonywano z zastosowaniem przepisów ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych¹³. Zakupione urządzenia były przez Instytut użytkowane. Podkreślenia wymaga również fakt, że przydatność posiadanej aparatury naukowo-badawczej była w Instytucie stale monitorowana.

Instytut w okresie objętym kontrolą, zgłosił samodzielnie do ochrony w Urzędzie Patentowym 12 wynalazków (oraz jeden wynalazek wspólnie z Politechniką Poznańską), a także uzyskał cztery inne patenty.

Na mocy czterech umów licencyjnych, uprawniających Instytut do pobierania w latach 2009-2010 opłat licencyjnych, Instytut uzyskał w tym okresie korzyści w kwocie 3,6 tys. zł (netto) z tytułu udostępnienia jednej technologii. W pozostałych przypadkach licencjobiorcy nie zadeklarowali sprzedaży urządzeń w oparciu o technologie Instytutu, a Instytut nie wzywał licencjobiorców do przekazywania takich informacji. NIK zwraca przy tym uwagę, że w trzech umowach Instytut nie zagwarantował sobie prawa do weryfikowania danych o wielkości sprzedaży produktów (lub braku takiej sprzedaży), a w jednym przypadku nie korzystał z tego uprawnienia.

5. W latach objętych kontrolą Instytut nie angażował środków finansowych i rzeczowych w przedsięwzięcia polegające na tworzeniu spółek lub obejmowaniu w nich udziałów. Z tytułu posiadania wcześniej nabytych akcji i udziałów o wartości nominalnej

¹³ Dz. U. z 2010 r. Nr 113, poz. 759, ze zm.

1,1 tys. zł, Instytut uzyskał w kontrolowanym okresie dywidendę w wysokości 0,8 tys. zł.

6. W latach 2009-2010, podstawą gospodarki Instytutu były plany rzeczowo-finansowe pozytywnie zaopiniowane przez Radę Naukową.

Sprawozdania finansowe za lata objęte kontrolą opracowane zostały terminowo i zawierały rzetelne dane wynikające z ewidencji finansowo-księgowej. Sprawozdania te uzyskały pozytywną opinię Rady Naukowej Instytutu i zostały zatwierdzone przez Ministra Gospodarki (odpowiednio postanowieniami z dnia 28 kwietnia 2010 r. i 6 maja 2011 r.).

Terminowo i rzetelnie sporządzono i przekazano do Głównego Urzędu Statystycznego sprawozdania PNT-01 za ww. okresy.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

1. Wyodrębnienie pod względem rachunkowym i finansowym z działalności podstawowej innej działalności prowadzonej przez Instytut.

2. Zapewnienie terminowego składania deklaracji podatkowych (na podatek od nieruchomości i na podatek od środków transportowych), wykazywania w nich rzetelnych danych oraz terminowego odprowadzania należnych podatków.

3. Przekazywanie Prezydentowi Miasta Poznania informacji o zmianach wynajmowanych powierzchni, mających wpływ na wysokość opłaty rocznej z tytułu użytkowania wieczystego nieruchomości gruntowych.

4. Podjęcie działań w celu ustalenia i stosowania prawidłowej stawki podatku od nieruchomości w przypadku najmu / dzierżawy części nieruchomości na rzecz podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, a także dokonanie korekt nieprawidłowo naliczonego podatku.

Najwyższa Izba Kontroli – Delegatura w Poznaniu, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Pana Dyrektora, w terminie 21 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków, bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub o przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Panu prawo zgłoszenia na piśmie do dyrektora Delegatury Najwyższej Izby Kontroli w Poznaniu umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.